

Een zeldzaam beeld langs de Zeeschelde: herkolonisatie van slik door riet en biezen (Fort Filip)

De evolutie van slikken, schorren en ondiep-watergebieden langs de Zeeschelde

Slikken en schorren zijn dynamische habitats die voortdurend aangroeien en weer eroderen. In gebieden die telkens overstroomd en weer droogvallen zorgt bezinking voor verticale groei. Dat proces verloopt sneller bij schor dan bij slik omdat de vegetatie op het schor de neerslag van slib bevordert. Naarmate het schor ophoogt, wordt de helling naar het slik steiler en neemt de kans op afkalving toe. Wanneer een kritische drempelwaarde overschreden is, kan de erosie van het schor op gang komen, bijvoorbeeld bij een storm. Waar de zone tussen hoog- en laagwater voldoende breed

is, zal na verloop van tijd een nieuw pionierschor ontstaan, vóór het zich terugtrekkende oude schor.

In een duurzaam systeem is er een dynamisch evenwicht tussen aangroei en erosie van schor, maar langs de Zeeschelde zien we tegenwoordig vooral erosie. Er vindt nog nauwelijks herkolonisatie van het slik door pionierplanten plaats. Een goede indicator voor de mogelijke ontwikkeling van nieuw schor, is de hellingsgraad van het gebied tussen hoog- en laagwater. We hebben onderzocht hoe deze hel-

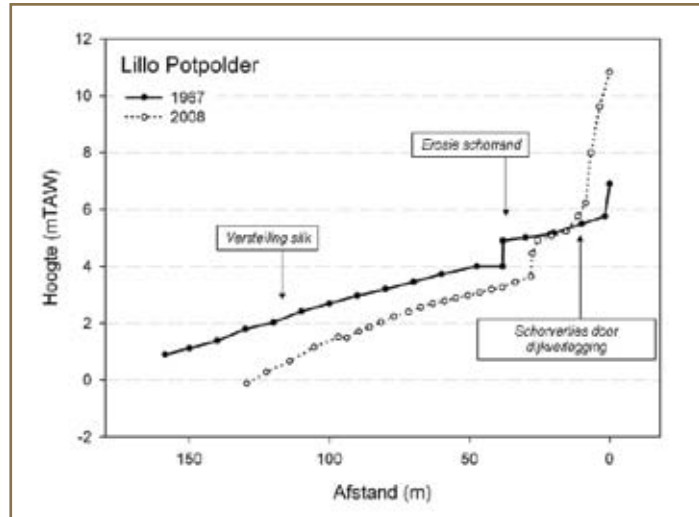
lingsgraad aan de Zeeschelde in de laatste decennia geëvolueerd is.

In 1966-67 zijn een 20-tal gedetailleerde slik-schor-profielen opgemeten in een geomorfologische studie van de Beneden-Zeeschelde (De Smedt 1967). De grote infrastructuurwerken die de getijdynamiek beïnvloed hebben, moesten toen nog gebeuren: de havenuitbreiding, de verdiepingen van de vaargeul en de dijk aanpassingen in het kader van het Sigmaplan. In 2008 hebben we deze historische profielen opnieuw gemeten. De hellingsgraad van het gebied tussen hoog- en laagwater is globaal sterk toegenomen. Ze is verdubbeld tot verdriedubbeld en ligt nu meestal ver boven de theoretische erosiedrempel. Erosie van de schorrand komt dan ook frequent voor.

Aan landzijde ging bovendien veel schor verloren bij de aanpassing van de dijken tot Sigma-dimensies. De erosie is vaak succesvol gestopt door breuksteenbestorting op het slik of tegen de schorrand. Op sommige plaatsen leidde dat zelfs tot aangroei van het schor, maar de resulterende grens tussen slik en schor is scherp en onnatuurlijk.

De enige duurzame manier om de natuurlijke aangroei-erosiecyclus te herstellen en om zich opnieuw habitats te laten ontwikkelen in dit gebied, is meer ruimte geven aan de rivier. Zijdelingse uitbreiding is een natuurlijke respons van de rivier op de verhoogde getijdynamiek. De uitbreiding wordt nu verhinderd door het strakke keurslijf van de dijken.

Ook onder de laagwaterlijn is de morfologie van de rivier sterk gewijzigd. Vergelijking van dieptekaarten uit de jaren zestig met recente kaarten toont aan dat de gebieden van 0 tot 5 meter onder de laagwaterlijn heel sterk zijn afgeno-

men. Dat is vooral het geval in de zone aan de Belgisch-Nederlandse grens en in het zoetwatergetijdegebied. Bij een natuurlijke morfologie bevindt zich diep water aan de buitenbocht van de rivier en vinden we ondiepe platen aan de binnenbocht. Op veel plaatsen in de Zeeschelde is die morfologie vervangen door een uniforme U-vormige sectie. Ondiepwatergebieden hebben nochtans een grote ecologische betekenis: ze zijn productief als habitat, ze dienen als foerageergebied voor vissen en vogels, en als paai- en kraamgebied voor vissen. Tegelijk zijn het ook belangrijke fysische buffers tegen de golfimpact op het aangrenzende slik en schor. De verdwijning van de ondiepwatergebieden heeft dus ook een directe impact op de hierboven beschreven ontwikkelingen van het gebied boven de laagwaterlijn.

Frederic Piesschaert (frederic.piesschaert@inbo.be)